

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія світової цивілізації

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політологія»,
Спеціальність С2 Політологія
Галузь знань С Соціальні науки, журналістика та інформація

Затверджено на засіданні
кафедри всесвітньої історії,
протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія світової цивілізації
Викладач (-і)	доктор історичних наук, професор Жерноклеєв Олег Станіславович
Контактний телефон викладача	Група у месенджерах
Е-mail викладача	oleh.zhernokleiev@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Щочетверга, 15.00 – 16.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Дисципліна “Історія світової цивілізації” має на меті ознайомити студентів з поняттям “цивілізація” – надзвичайно глибоким, розмаїтим і багатоаспектним. То що ж таке цивілізація? По суті це велика людська спільнота зі стійкими особливостями соціально-політичної організації, матеріальної і духовної культури, спільністю духовних цінностей та світогляду, або ж це певна стадія, рівень суспільного розвитку, досягнутий суспільством у конкретну історичну добу.</p> <p>Єдиного та загальноприйнятого визначення поняття не існує, а різні дослідники тлумачать термін “цивілізація” по-різному: так, Освальд Шпенглер свого часу протиставляв цивілізацію культурі, натомість деякі інші науковці вважають ці поняття синонімами. Історія людства – це історія найрізноманітніших цивілізацій. Освічена людина повинна володіти знаннями щодо їхніх характерних рис.</p> <p>Хронологічні межі курсу – від початку людської історії до XXI ст.</p> <p>Програма побудована за хронологічно-проблемним принципом і охоплює різні типи цивілізацій та різні періоди світової історії.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><i>Мета:</i> сформувати у студентів уявлення про найбільш суттєві моменти становлення та розвитку світових цивілізацій, їхніх суспільних структур, соціальних і політичних інститутів, базових цінностей, культурної та ментальної специфіки, а також про найвидатніші досягнення на кожному етапі поступу всесвітньої історії. Показати єдність та різноманітність культур світу.</p> <p><i>Завдання:</i> предметне вивчення історичного та соціокультурного розвитку людства в його цивілізаційних та етнонаціональних формах; обґрунтувати поняття цивілізаційної системи як самодостатньої та відносно автономної історичної реалії надетнічного масштабу.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p><u>Інтегральна компетентність</u></p> <p>Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.</p> <p><u>Загальні компетентності</u></p> <p>Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).</p>	

Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців.

Результати навчання

Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.

Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	денна 12 / заочна 4
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 / 6
самостійна робота	60/80

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
4	С2 Політологія	2	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	сем. заняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ до курсу. Цивілізація як суспільно-історичне явище. Теорії цивілізацій. Типології цивілізацій	6		2
Тема 2. Передісторія людського суспільства.			2
Тема 3. Месопотамська, шумерська, вавілонська, єгипетська цивілізації		2	5
Тема 4. Трипільська цивілізація		2	6

Тема 5. Індійська цивілізація	2	2	6
Тема 6. Китайська цивілізація		2	6
Тема 7. Давньогрецька і Давньоримська цивілізації		2	6
Тема 8. Візантійська та арабська ісламська цивілізації	2		1
Тема 9. Західноєвропейська середньовічна цивілізація		2	8
Тема 10. Європа XVI–XVIII ст. Передіндустріальна цивілізація. Просвітництво		2	6
Тема 11. Доба індустріальної цивілізації		2	6
Тема 12. Постіндустріальна цивілізація		4	6
	ЗАГ:	10	20
			60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>100-бальна</p> <p>Поточний контроль знань і умінь студентів здійснюється шляхом обговорення й оцінювання виступів, рефератів та індивідуальних завдань на семінарських заняттях, проведення письмових контрольних робіт або тестувань у системі дистанційного навчання за підсумками вивчення матеріалу теоретичного і практичного змістових модулів, співбесід у ході відпрацювання студентами пропущених занять і отриманих негативних оцінок.</p> <p>Поточне оцінювання (при виставленні результатів в електронний журнал) здійснюється за 100-бальною шкалою. Контроль самостійної роботи (КСР) у рамках теоретичного змістового модуля здійснюється у відповідні тижні шляхом тестувань. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується як сума оцінок за роботу впродовж семестру з відповідним ваговим коефіцієнтом, передбаченим в електронному журналі (сумарна максимальна кількість – 100 балів, мінімальна позитивна – 50).</p> <p>Оцінювання здійснюється відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора № 757 від 18.09.2024 р.); Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора № 309 від 19.05.2023 р.)</p>
Вимоги до письмових робіт	Презентація за підсумками виконання індивідуального завдання з обраної студентом теми (10-20 слайдів із текстовим та ілюстративним матеріалом, висновок, список використаних джерел)
Семінарські заняття	- «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті

	<p>теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;</p> <p>- «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;</p> <p>- «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;</p> <p>- «незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Наявність результатів поточного контролю знань – позитивних оцінок за семінарські заняття та контроль самостійної роботи, індивідуального завдання, хоча б мінімальна позитивна підсумкова оцінка за працю впродовж семестру (50 б.)
Підсумковий контроль	Залік. Підсумкова оцінка (у 100-б. шкалі) з навчальної дисципліни визначається як сума оцінок за поточний контроль знань.

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність:

Усіх форм навчальної співпраці стосуються вимоги [Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#) та [Кодексу честі ПНУ](#), яким визначаються норми поведінки студентів і працівників університету.

Відвідування занять

Самостійне опрацювання питань пропущеного заняття, співбесіда з них у години, відведені на щотижневі консультації

Неформальна освіта:

Можливе зарахування відповідно до [ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#)

Рекомендовані платформи: [Prometheus](#) [Coursera](#) [EdEra](#) та ін.

8. Рекомендована література

1. Ададуrow В. Історія Франції. Королівська держава та створення нації (від початків до кінця XVIII століття). Львів: вид-во УКУ, 2002. 412 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Adadurov_Vadym/Istoriia_Frantsii_Korolivska_derzhava_ta_stvoren_nia_natsii_vid_pochatkiv_do_kintsia_XVIII_stolittia/

2. Андрущенко Т. Типологія цивілізацій: класичний і модернізаційний підходи. <http://social-science.com.ua/article/722>
3. Арон, Р. Мир і війна між націями. К., 2000.
4. Балух В.О. Візантиністика. Чернівці, 2006.
5. Бродель, Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст.: У 3 т. К., 1997–1999.
6. Вуянко М. Трипільські поселення в Івано-Франківську. Івано-Франківськ, 2025. 196 с.
7. Дейвіс, Н. Європа: Історія / пер. з англ. П. Таращука. К., 2008. 1464 с.
8. Дюбі, Ж. Доба соборів. Мистецтво та суспільство 980–1420 років. К., 2003.
9. Енциклопедія Трипільської цивілізації. В 2 т. К., 2004. <http://resource.history.org.ua/item/0007720>
10. Енциклопедія історії України. <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
11. Єрмоленко В. Плинні ідеології: ідеї та політика в Європі XIX – XX ст. [в:] *Література та ідеологія : колективна монографія* / [В. Агеєва, В. Єрмоленко, С. Іванюк та ін. ; наук. ред. та упоряд. Моренець В. П.] ; Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія". Київ : [НаУКМА], 2017. С. 120-204.
12. Єрмоленко В. Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі XIX – XX століть. К., 2018. 480 с.
13. Жерноклеєв О. Проблема кирило-мефодіївських впливів на процес воцерковлення ранньосередньовічної Русі в українській діаспорній історіографії XX – початку XXI ст. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 8(14). С. 870-889. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-870-889](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-870-889)
14. Жерноклеєв О., Томенчук Б. Проблема християнізації та кирило-мефодіївського походження християнства на теренах Волині і Прикарпаття в сучасній українській історіографії. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 9(15). С. 929-950. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9\(15\)-929-950](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9(15)-929-950)
15. Жерноклеєв О. Франко-ромейська полеміка щодо *Filioque* у IX ст. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 9(15). С. 831-847. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9\(15\)-831-847](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9(15)-831-847)
16. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. Навч. посіб. / В.М.Литвин, В.І.Гусев, А.Г.Слюсаренко та ін. К., 2002.
17. Історія західноєвропейського середньовіччя. Хрестоматія / Упорядник М.О. Рудь. К., 2005
18. Історія середніх віків / За ред. В.Балуха. Чернівці, 2007. Т.1-2.
19. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. К.: Либідь, 2002.(http://chtyvo.org.ua/authors/Kryzhanivskyi_Oleh/Istoriia_Starodavnoho_Skhodu/)
20. Левчук Л.Т. (кер.авт.кол.) та ін. Історія світової культури. К.: Либідь, 1999.
21. Ле Гофф, Ж. Середньовічна уява Ессеї. Львів, 2007.
22. Лінч, Д.Г. Середньовічна церква: коротка історія. К., 1994.
23. *Medium aevum*. Середні віки / За ред. Л. Войтовича. Львів, 2010.
24. Орлова Т.В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій: навчальний посібник. К.: Знання, 2012. 446 с. (Вища освіта XXI століття). https://pidruchniki.com/1821100148597/istoriya/vstup_vsesvitnya_istoriya_istoriya_tsivilizatsiy

25. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. К., 2000.
26. Пустовіт О.В. Навчальна програма дисципліни «Історія світових цивілізацій» (для бакалаврів). К., 2006.
27. Рафальський О., Самчук З. Цивілізаційні перехрестя сучасного суспільства. К., 2018. 688 с. <https://ipiend.gov.ua/publication/rafalskyj-o-o-samchuk-z-f-tsyvilizatsijni-perekhrestia-suchasnoho-suspilstva/>
28. Рубель В. Історія Середньовічного Сходу: Підручник. К.: Либідь, 2002.
29. Рубель В. Історія Середньовічного Сходу: Тематична хрестоматія. К.: Либідь, 2000.
30. Рюс, Ж. Поступ сучасних ідей. Панорама новітньої науки / Пер. з фр. К., 1998.
31. Сич О.І. Цивілізації в історії людства: конспект лекцій. Ч.1-2. Чернівці, 2008-2009.
32. Тернер, Ф.Дж. Значення фронтиру для американської історії. *Україна модерна*. 2011. Ч. 18. С. 11-46 http://uamoderna.com/images/archiv/18/3_UM_18_archive_Turner.pdf
33. Тіндалл Дж., Шай Е. Д. Історія Америки / пер. з англ. Л. Притула, Г. Сташків, О. Щур. Львів, 2010. 904 с.
34. Тойнбі А. Дослідження історії: У 2-х т. К., 1995.
35. Чорновол І. Компаративні фронтири: світовий та вітчизняний вимір / Ігор Чорновол К: «Критика», 2015. 376 с. (див. також його автореферат докторської дисертації на цю ж тему: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/news/news/?newsid=650>).

Викладач: проф. Жерноклєєв О.С., завідувач кафедри всесвітньої історії